

Tastend en voelend verwoorden

Minze bij de Weg

Is het mogelijk in taal uit te drukken welke gevoelens muziek teweegbrengt? Of moet je zeggen: ‘De ware expressie van muziek is en blijft de muziek zelf.’ Dat zijn de woorden waarmee pianist Camiel Boomsma zijn boekje *Brieven aan de meesters* opent. Taal schiet tekort lijkt de logische conclusie. Maar dat vindt Boomsma toch niet. Want hij gaat verder met: ‘Toch bestaat er een sterk verband tussen taal en muziek. Bij het schrijven van dit boek besepte ik dat dat verbond, die aftastende dialoog tussen taal en klank, diepere lagen aan kan boren dan ik aanvankelijk dacht.’

Wie Camiel Boomsma wel eens heeft horen spelen herkent het verband tussen zijn manier van musiceren en die laatste woorden. Hij is niet het type klavierleeuw. Hij is de pianist van de nuance, die zoekend en tastend de muziek verkent. De man die de structuur niet verwaarloost, zeker niet, maar die het toch vooral om de sfeer lijkt te gaan. Daarmee heeft hij in binnen- en buitenland heel wat luisteraars weten te betoveren.

Mogelijkheden

Is de coronapandemie één brok ellende? Voor musici was het inderdaad een reusachtige klap. Concerten werden en masse geannuleerd, de agenda was plotseling zo goed als leeg. Zo ook bij Camiel Boomsma. Maar het bood ook mogelijkheden. In april 2020, de pandemie was ook in Nederland goed op stoom gekomen, sprak hij Radio 4-presentator Lex Bohlmeijer. Ze besloten een podcast te maken die was gewijd aan de componisten die Boomsma hebben gevormd. Die hem hebben gemaakt tot de pianist die hij nu is. En hij besloot ook over hen te gaan schrijven.

Boomsma koos ervoor brieven aan de componisten te schrijven. Maar niet alleen dat. Elk van de zestien korte hoofdstukken begint met een poging te omschrijven wat hem in de componist heeft getroffen en hoe hij heeft geprobeerd toegang tot diens werk te krijgen. Daarna volgt de brief waarin hij vragen stelt of zijn bewondering uitspreekt.

De keuze van de componisten maakt duidelijk dat Boomsma een romanticus is met een Duits-Franse insteek. Russen, Italianen, Spanjaarden en Engelsen, ze ontbreken volledig, evenals de modernisten van de twintigste eeuw en de barok. Met uitzondering dan van Bach, maar ja, wie kan om hem heen?

Dicht bij onze tijd

Wie is zijn favoriet? Is het romanticus pur sang Berlioz? Is het Beethoven, de man van de urgentie? Satie, de grappenmaker met een serieuze kern? Bruckner, de meester van het adagio, of de aristocratische Chopin? Nee, het is Debussy. Dat kan je als lezer eenvoudig zelf concluderen, want het boek begint met Debussy en aan hem is het langste hoofdstuk gewijd. Boomsma bevestigde het in een interview in de *NRC*. Op de vraag: van wie zou u het liefst antwoord krijgen? zegt hij: ‘Debussy omdat hij op een bepaalde manier zo dicht bij onze tijd staat. Ook toen waren er zo veel maatschappelijke en culturele veranderingen.’ Komt het misschien ook niet doordat de muziek van Debussy, vooral de ingetogen stukken, zo dicht bij de speelwijze van Camiel Boomsma staat?

Onvergelijkbaar

En Wagner dan, zult u vragen. Want als Wagnergenootschap kennen we Camiel Boomsma toch vooral van zijn eerste twee Cd's met Wagnertranscripties? Wees gerust, Wagner komt er goed af. Regelmatig duikt hij op als referentiekader. Bijvoorbeeld in dat hoofdstuk over Debussy. Boomsma noemt Debussy een Wagneriaan, maar ook de eerste 'die zich volledig heeft weten los te maken van Wagners dominantie door hem juist opnieuw te interpreteren en hem vervolgens los te kunnen laten.'

Wagner is ook de enige componist aan wie twee hoofdstukken zijn gewijd. Boomsma's 'ontdekkingstocht' begon met Liszts bewerking van *Isoldes Liebestod*. Het bleek een liefde voor het leven te zijn. Hij vond bij zijn zoektocht niet alleen veel transcripties van Wagners werk, *Tristan und Isolde* bleek hem ook diep te raken. 'Het geheel grijpt mij zo aan dat ik tussen de aktes door altijd even moet herstellen om het vervolg weer te kunnen beluisteren.'

In zijn brief aan Wagner schrijft Boomsma dan ook: 'U bent een kolossaal genie, onvergelijkbaar met wie dan ook.' Om daar in een voorafgaand artikel wel de woorden van Daniel Barenboim aan toe te voegen: 'The music is bigger than the man.'

Boomsma omschrijft *Tristan und Isolde* en *Parsifal* als pogingen 'de psychologische binnenwereld van de personages muzikaal tot uitdrukking te brengen.' In zijn brief vraagt hij (het gaat over *Tristan und Isolde*): 'Hoe kon u deze muziek, die onvergelijkbaar is met welke muziek dan ook uit die tijd, op papier krijgen?'

Verwondering

Dat geeft precies de aantrekkelijkheid van dit boekje weer: de verwondering. Het brengt je er als lezer soms toe met andere ogen naar een componist te kijken en om nog eens, of voor de eerste keer, naar de werken te luisteren die Camiel Boomsma beschrijft.

O ja, het boek bevat ook nog een bonus. In zijn laatste twee brieven richt hij zich tot Gerhard Hamm en Amy Beach. Ooit van gehoord? Uw recensent in ieder geval niet. De laatst verschenen CD van Camiel Boomsma biedt de kans dat gemis goed te maken. Onder de titel *Rediscovered* is de disk helemaal gewijd aan muziek van Gerhard Hamm en diens zoon Karel. En Amy Beach? Die blijkt ruim aanwezig te zijn op bijvoorbeeld youtube en spotify.

Camiel Boomsma: Brieven aan de meesters. Uitgeverij IJzer, 104 blz., gebonden € 20,00.
Zie ook www.camielboomsma.com.